

Mottagare
Socialnämnden

Komplettering till mål- och budgetskrivelse 2027-2029

Förslag till beslut

- Socialnämnden beslutar att anta kompletteringar till Mål och budget 2027-2029.
- Socialnämnden begär att regionfullmäktige tilldelar socialnämnden driftbudgetmedel enligt *Grundläggande behov av tillskott till driftbudgeten* samt *Högt prioriterade behov av tillskott till driftbudgeten*.

Sammanfattning

Då vissa förutsättningar förändrats sedan våren inkommer nu socialnämnden med en komplettering till mål och budget 2027-2029. Förändringarna avser äskandena av budgettillskott och avser både minskat och ökat behov. Det ökade behovet av budgettillskott avser kostnadsökningar på grund av ny lagstiftning avseende aktivitetskravet.

Riksdagen beslutade den 26 maj 2026 om ett aktivitetskrav för personer som uppbär försörjningsstöd. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 2026 och innebär ett utökat ansvar för kommunerna att erbjuda, följa upp och dokumentera aktiviteter för berörda individer. Reformen medför betydande organisatoriska och ekonomiska konsekvenser för Region Gotland och berör flera verksamheter. Staten har kompenserat kommunsektorn genom utökade generella statsbidrag för att möjliggöra genomförandet av reformen. Socialförvaltningen kommer att få huvudansvaret för aktivitetskravet.

Ärendebeskrivning

Äskande i mål- och budgetskrivelse lämnad till budgetberedningen Grundläggande behov av tillskott till driftbudgeten (ej förändrat):

- demografiska förändringar, från resursfördelningsmodell äldreomsorg
- ökade kostnader för löner
- ökade kostnader för externa avtal 17,1 mnkr.

Högt prioriterade behov av tillskott till driftbudget (med justeringar

utifrån ändrade förutsättningar):

1. ~~Extra ersättning för arbete på kväll och natt, 8 mkr (samt en 30-procentig höjning av natt-OB-tillägg enligt kollektivavtal; 2,2 mkr):~~ Betydligt färre berörda än tidigare uppskattning gör att socialnämnden finansierar förändringen inom befintlig budgetram.
2. LSS-verksamhet 38 mnkr
3. Socialjour 2,5 mnkr
4. Ansvarsövertag hemsjukvård 6 mnkr
5. ~~Samsjuklighetsreformen:~~ Reformen framflyttad till 2028-01-01.
6. ~~(Ökade lokalkostnader nya verksamhetslokaler, kommande)~~
7. Aktivitetskravsreformen: ny tvingande lagstiftning med utökat uppdrag för socialtjänsten som beräknas ge ökade kostnader för socialförvaltningen, utbildnings- och arbetslivsförvaltningen och regionstyrelseförvaltningen. Utifrån finansieringsprincipen äskar socialnämnden 11,6 mnkr, som sedan fördelas till berörda verksamheter.

Justeringar i äskande av tillskott till driftbudget

Extra ersättning för arbete kväll och natt

Det är betydligt färre medarbetare som berörs av det nya avtalet om ersättning för kvälls- och nattarbete, färre än tidigare uppskattning. Det är förvisso en ökad kostnad men den kan finansieras inom socialförvaltningens budgetram. Tidigare äskande på 8 mnkr kan därför strykas.

Samsjuklighetsdelegationen

Tidpunkten för ikraftträdandet har flyttats fram från 1 januari 2027 till 1 januari 2028. Den nya samsjuklighetsdelegationen är en förändring i huvudmannaskap för personer med beroendeproblematik och psykisk ohälsa. Det är ännu oklart exakt vad den kommer att innebära men i huvuddrag kommer ansvaret för vård och behandling att flyttas över till hälso- och sjukvården. Socialtjänsten kommer då att ha ansvar för boende, sysselsättning och anhörigstöd. Arbete med att se över behovet och resurser pågår i båda förvaltningarna. Omdisponering av eventuella budgetmedel bör ske i budgeten för 2028.

Aktivitetskravsreformen

Bakgrund

Aktivitetskravet är en del av den nationella bidragsreformen. Den 26 maj 2026 beslutade riksdagen att införa ett nationellt aktivitetskrav för personer som uppbär försörjningsstöd. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2026 och innebär att personer som har haft försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader som huvudregel ska delta i aktiviteter utifrån sin

individuella förmåga. Kravet på deltagande i aktiviteter ska tillämpas första gången för försörjningsstöd som avser oktober 2026.

Reformen är nationell och obligatorisk för samtliga kommuner. Det är därmed inte möjligt att avstå från att införa eller tillämpa aktivitetskravet. Lagstiftningen omfattar även statlig tillsyn och sanktionsavgifter vid systematiska brister i tillämpningen. Bestämmelserna om sanktionsavgifter träder i kraft den 1 juli 2027.

Syfte

Syftet med aktivitetskravet är att stärka individers möjligheter till egen försörjning genom arbete eller studier, motverka långvarigt biståndsberoende och minska utanförskap. Reformen ska också bidra till ökad delaktighet i arbets- och samhällslivet samt bättre ta tillvara arbetskraftsresurser.

Vad innebär reformen för Region Gotland?

Reformen innebär att Region Gotland får ett utökat ansvar att erbjuda, följa upp och dokumentera aktiviteter för personer som omfattas av aktivitetskravet. Aktiviteterna ska bidra till att stärka individens möjligheter att komma i arbete, förbättra språkliga förutsättningar, öka möjligheterna att söka arbete eller bestå av arbetsplatsförlagda aktiviteter. Deltagandet ska anpassas efter den enskildes förutsättningar och förmåga.

För Region Gotland innebär reformen behov av organisatoriska anpassningar, nya arbetssätt och utökad samverkan mellan socialförvaltningen, utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, hälso- och sjukvårdsförvaltningen samt regionstyrelseförvaltningen. Det krävs även rutiner för uppföljning, dokumentation och samverkan med Arbetsförmedlingen och andra aktörer.

Finansiering

Staten har kompenserat kommunsektorn genom utökade generella statsbidrag enligt den kommunala finansieringsprincipen. För Region Gotland uppgår tillskottet till 11,6 mnkr från och med 2027. Det finns även 1,5 mnkr för ökade kostnader i barnomsorgen, vilket äskas av barn- och utbildningsnämnden. Reformen innebär ökade kostnader för socialförvaltningen, utbildnings- och arbetslivsförvaltningen samt regionstyrelseförvaltningen. För att säkerställa ett samlat ansvar för reformens genomförande föreslås att statsbidraget tillförs socialnämnden, som därefter fördelar medlen till berörda verksamheter utifrån resursåtgång.

Uppskattad resursåtgång och ökad kostnad

Utgångsläget är finansieringsprincipen, bedömningen är att regeringens beräkningar av vad detta kommer att kosta kommunerna är rimlig. Risken är att beräkningen dock är i underkant, vilket skulle göra att verksamheterna inte fullt ut kan genomföra lagkravet.

Utifrån den målgruppsinventering som genomförts av individ- och familjeomsorgen kommer cirka 480 individer att omfattas av aktivitetskravet. För att kunna arbeta utifrån lagstiftningens intention krävs det mer resurser i

form av flera nya tjänster inom stöd- och försörjningsenheten (socialförvaltningen), arbetsmarknadsenheten (utbildnings- och arbetslivsförvaltningen) och regionsstyrelseförvaltningen. Det behövs också resurser för deltagarnas aktiviteter, köpta tjänster så som utbildningar och övrigt till exempel lokaler samt ett gemensamt dokumentationssystem för att kunna följa insatserna över förvaltningsgränserna. Nedan specificeras resursbehovet.

Personalresurser (50-70 procent, cirka 7 mnkr)

Den största kostnaden är personal för att kunna erbjuda och följa upp aktiviteter.

- Arbetsmarknadshandledare
- Arbetskonsulenter
- Samordnare för aktivitetskravet
- Matchare/coacher
- Socialsekreterare
- Administrativ handläggning
- Uppföljning och rapportering

2. Aktivitets- och insatskostnader (15-30 procent, cirka 2,4 mnkr)

Direkta kostnader för deltagarnas aktiviteter, till exempel:

- Arbetsträning
- Praktikstöd
- Kortare utbildningar
- Språkstöd
- Friskvårds- och rehabiliterande insatser
- Material och arbetskläder
- Transportstöd

3. Köpta tjänster (5-20 procent, drygt 1 mnkr)

Delar av insatserna som upphandlas eller köps externt, till exempel:

- Arbetsförmågebedömningar
- Utbildningsinsatser
- Specialiserade rehabiliteringsinsatser

4. Lokaler, IT och administration (5-10 procent, drygt 1 mnkr)

- Verksamhetslokaler
- Datorer och telefoner
- Dokumentationssystem
- Kvalitetsarbete
- Juridik och dataskydd

5. Sammanställning av kostnader:

Kostnader	Andel	Belopp, mnkr
Personal	60%	7,0
Aktiviteter/insatser	20%	2,4
Köpta tjänster	10%	1,1
Administration/lokaler/IT	10%	1,1
Totalt	100%	11,6

Bedömning

Bedömningen är att socialförvaltningen kan nå en ekonomi i balans framåt men det kräver ovan nämnda budgettillskott.

Aktivitetskravet: Bedömningen är att de statliga medlen utgör en grundläggande förutsättning för att Region Gotland ska kunna genomföra aktivitetskravsreformen på ett rättssäkert och ändamålsenligt sätt. Reformen är en av de största förändringarna inom området ekonomiskt bistånd på senare år och kräver att organisation, resurser, samverkan och aktiviteter utvecklas i enlighet med lagstiftningens krav.

Ett väl genomfört införande bedöms stärka individers möjligheter till egen försörjning genom ökad aktivitet, delaktighet och närmare koppling till arbetsmarknaden. Samtidigt minskar risken för tillsynsåtgärder och sanktionsavgifter från Inspektionen för vård och omsorg (IVO), vilka kan beslutas vid systematiska brister i kommunens tillämpning av aktivitetskravet.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse socialförvaltningen daterad 2026-09-09

Mål- och budgetskrivelse 2027-2029, daterad 2026-03-18

Bilaga 1 Förtydligande av vad aktivitetskravsreformen innebär

Socialförvaltningen

Marica Gardell
Socialdirektör

Skickas till

RS registrator

RSF ekonomi och styrning

SOF Anna-Lena Gutedal, ekonomichef

Bilaga 1 Förtydligande av vad aktivitetskravsreformen innebär

Den 26 maj 2026 beslutade riksdagen att införa ett nationellt aktivitetskrav för personer som uppbär försörjningsstöd. Reformen innebär en förändring av socialtjänstlagen.

Aktivitetskravet är en del av den nationella bidragsreformen och syftar till:

- stärka individers möjligheter till egen försörjning
- motverka långvarigt bistandsberoende
- öka deltagandet i arbets- och samhällslivet
- skapa tydligare vägar till arbete och studier
- bättre ta tillvara den arbetskraftsreserv som idag står utanför arbetsmarknaden.

Aktivitetskravet innebär att personer som har uppburit försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader ska omfattas av ett lagstadgat krav på deltagande i aktiviteter. Reformen bygger på regeringens proposition om aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd, som överlämnades till riksdagen den 17 mars 2026. [Aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd \(Proposition 2025/26:207\) | Sveriges riksdag](#) Därefter beslutade riksdagen 26 maj om de nya bestämmelserna i socialtjänstlagen.

Den enskilde ska som huvudregel delta i aktiviteter på heltid. Tid som används till arbete, arbetssökande, reguljära studier, rehabilitering eller andra godtagbara insatser räknas av från aktivitetskravet

De nya bestämmelserna innebär att socialnämnden är skyldig att tillhandahålla aktiviteter för personer som har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader. Deltagandet ska utformas utifrån den enskildes förutsättningar och förmåga. Region Gotland behöver därför säkerställa att det finns ett tillräckligt och varierat utbud av aktiviteter, praktikplatser och arbetsträningsmöjligheter samt former för uppföljning och dokumentation.

Om den enskilde avböjer eller uteblir utan godtagbara skäl ska försörjningsstödet nekas eller sättas ned. Om det finns särskilda skäl får socialnämnden dock få avstå från att sätta ned fortsatt försörjningsstöd.

Aktivitetskravet innebär en skyldighet för kommuner att tillhandahålla aktiviteter för personer som får försörjningsstöd och ett krav på dessa att delta i aktiviteter. Det innebär bland annat att:

- Den som får försörjningsstöd sedan minst tre sammanhängande månader ska delta i aktivitet för rätt till försörjningsstöd. Kommunen har möjlighet att ställa krav tidigare än så om den vill.

- Andra insatser har företräde. Utgångspunkten är att aktivitetskravet ska gälla heltid, men ska anpassas till och komplettera andra insatser och eventuell deltidssysselsättning.
- Aktivitetskravet ska anpassas till den enskildes förmåga att delta i aktiviteter. Tiden får dock inte överstiga 40 timmar per vecka.

Aktiviteterna handlar om:

- att motivera till eller öka förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften
- att förbättra språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften
- att förbättra förutsättningar att söka arbete eller
- arbetsplatsförlagda aktiviteter (i kommuner, kommunala bolag, civilsamhällesorganisationer, regioner, myndigheter eller företag)

Aktivitetskravsreformen är ett nationellt lagkrav som alla kommuner är skyldiga att tillämpa. Kommunerna ansvarar för att erbjuda aktiviteter och säkerställa att lagstiftningens krav uppfylls. Reformen omfattas av statlig tillsyn och från den 1 juli 2027 kan sanktionsavgifter beslutas vid systematiska brister. Det är därför viktigt att Region Gotland genomför reformen i enlighet med gällande lagstiftning.

Reformen innebär ett utökat ansvar för kommunerna och medför betydande organisatoriska, administrativa och ekonomiska konsekvenser. För Region Gotland innebär reformen att nya arbetssätt och samverkansformer behöver etableras mellan socialförvaltningen, utbildnings- och arbetslivsförvaltningen hälso-sjukvårdsförvaltningen samt regionstyrelseförvaltningen.

SKR har tillstyrkt införandet och ser synergier med nya socialtjänstlagen. Aktiviteterna ska betraktas som insatser enligt socialtjänstlagen. De kommer därmed att omfattas av de ambitionshöjningar som regeringen lämnat i sitt förslag till ny socialtjänstlag. En klar fördel med förslaget är att kommunala insatser inom det arbetsmarknadspolitiska området i och med detta ska vara förebyggande, tillgängliga, jämställda och kunskapsbaserade.

För att genomföra aktivitetskravet inom Region Gotland finns en styrgrupp med förvaltningschefer och en projektledare. Projektledaren är anställd av regionsstyrelseförvaltningen. Försörjningsstödsenheten inom socialförvaltningen ansvarar för bedömning om individen omfattas av aktivitetskravet samt i vilken omfattning av aktiviteter. Arbetsmarknadsenheten i utbildnings- och arbetslivsförvaltningen står för planering av aktiviteter från en aktivitetsbank som kommer att byggas upp under projektiden.